

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD	05/11/2026
TEITL	Adroddiad Perfformiad Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant
RHESWM DROS GRAFFU	Rhoi sicrwydd fod gan yr Aelod Cabinet afael ar faterion perfformiad yr Adran.
AWDUR	Mari Wynne Jones
AELOD CABINET	Cyng. Dilwyn Morgan

1. Pam fod angen ei graffu?

Er mwyn i Aelodau'r Pwyllgor gael eu bodloni fod gennyf i, yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant afael ar faterion perfformiad o fewn yr adran.

2. Cefndir / Cyd-destun

2.1 Cefndir / Cyflwyniad

Pwrpas yr adroddiad yw eich diweddarau ar beth sydd wedi'i gyflawni yn y maes rwy'n gyfrifol amdano fel Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant. Mae hyn yn cynnwys amlinellu'r diweddaraf gyda'r addewidion yng Nghynllun y Cyngor; gwaith dydd i ddydd yr Adran; ynghyd â'ch diweddarau am unrhyw archwiliadau allanol sydd wedi cymryd lle yn ystod y cyfnod.

Rydym yn gweithredu ar Gynllun y Cyngor 2023-28, a byddaf yn adrodd ar gynnydd y prosiectau yn ystod misoedd cyntaf blwyddyn 4 y cynllun (2026-27). Mae'r holl faterion wedi bod yn destun trafodaeth ac wedi'u craffu gen i mewn cyfarfod herio a chefnogi perfformiad. Gwyddom bod heriau sylweddol yn wynebu yr adran fel sydd wedi'i amlygu yn adroddiad Llechen Lân. Yn nghyd destun yr heriau yma, gwn fod yr adran yn gweithio'n galed i wneud cynnydd mewn amgylchiadau anodd iawn, ac rwyf yn fodlon gyda pherfformiad yr adran.

2.2 Rhesymeg a chyfiawnhad

Perfformiad Addewidion Cynllun y Cyngor – Blwyddyn 4 (2025-26)

2.2.1 Isod, mae crynodeb o gynnydd y prosiectau, yn ogystal ag unrhyw faterion o bryder. Nodaf rhai esiamplau, ond nid wyf yn cyfeirio at bob llif gwaith gan fod y prosiectau'n eang iawn. Ceir y manylder llawn yn atodiad 1.

Prosiect 1 - Moderneiddio ein hadnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol

2.2.2 Nod y prosiect ydi sicrhau bod ein cartrefi gofal yn cyd-fynd â safonau modern a bod ystod eang o opsiynau llety ar gael i gefnogi unigolion sydd yn parhau i allu byw'n annibynnol gydag ychydig o gefnogaeth. Mae'n hanfodol ein bod yn deall yr angen ar draws y sir ac yn gallu adnabod pa leoliadau i'w blaenoriaethu ar gyfer wahanol ddatblygiadau. Mae'r adran wedi comisiynu gwaith gan gwmni Housing LIN sy'n amlinellu'r galw am lety gofal a bydd yr adroddiad yn cael ei gyflwyno gerbron y Cabinet yn ei gyfarfod ym mis Tachwedd. Mae'n debygol y bydd bwrdd mewnol yn cael ei sefydlu i arwain y gwaith ar y cyd rhwng yr Adran Oedolion a'r Adran Tai ac Eiddo, a gobeithiaf y bydd amserlen ar gyfer gweithredu ar gael yn fuan.

2.2.3 Yn ogystal â'r adroddiad Housing LIN, mae adroddiad hefyd wedi ei gomisiynu gan C4 Projects i ddatblygu opsiynau posibl ar gyfer buddsoddi i uwchraddio ein holl gartrefi mewnol fel eu bod yn cyrraedd safonau modern. Rydym wedi derbyn y cynlluniau posibl ar gyfer 6 o'r cartrefi a disgwylir y gweddiill yn fuan iawn. Yn dilyn derbyn y gwaith yma, bydd yr adran yn mynd ati i ystyried y ffordd ymlaen fesul cartref.

2.2.4 Yn y cyfamser, mae uned dementia newydd sy'n cynnig darpariaeth arbenigol i ddynion ym Mhlas Hedd (Bangor) ar agor ers mis Ebrill, ac mae tŷ a chefnogaeth ar gyfer 3 unigolyn ag anableddau dysgu yn barod ym Mhwlheli. Bydd datblygiad Tai Gofal Ychwanegol Pwllheli ar safle Penrhos yn barod erbyn diwedd y flwyddyn ac bydd trigolion yn symud yno yn ystod mis Ionawr 2027.

2.2.5 Mae'n bwysig i mi dynnu sylw at y newid sydd wedi bod yn y bwriad ar gyfer prosiect Canolfan Lleu. Yng Nghynllun y Cyngor roedd yn nodi bwriad i agor unedau Tai Gofal Ychwanegol ar y safle yma. Yn anffodus, mae'r prosiect bellach wedi newid ac nid yw'r unedau hyn yn rhan o'r cynlluniau bellach, gyda'r Bwrdd Iechyd yn canolbwyntio ar Ganolfan Iechyd yn unig.

Prosiect 2 - Defnyddio mwy ar dechnoleg i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth a gofal

2.2.6 Erbyn hyn, mae Tîm Gwasanaethau Hybu Annibyniaeth wedi'i sefydlu ac Arweinydd Tîm wedi'i benodi. Bydden nhw'n arwain ar raglen waith eang yn cynnwys hyrwyddo opsiynau cefnogi Byw'n Dda a'r defnydd o Daliadau Uniongyrchol.

2.2.7 Mae'r gwaith sydd eisoes yn mynd rhagddo yn parhau dan arweiniad y tîm newydd ac rydym yn parhau i weld cynnydd cyson yn y defnydd o offer teleofal. Mae'r tîm wedi cymryd cyfrifoldeb hefyd dros fynd i'r afael â'r heriau sy'n parhau ym maes taliadau uniongyrchol, gan gynnwys sicrhau digon o opsiynau o gyfrifon digidol i bobl a chynyddu'r opsiynau sydd ar gael drwy Daliadau Uniongyrchol wrth hyrwyddo cwmnïau micro a gwella mynediad at yr wybodaeth sydd ar gael amdanynt.

2.2.8 Yn ogystal, penodwyd Swyddog Symud gydag Urddas dros dro sydd wedi cychwyn yn ei rôl ers mis Medi. Bwriad y swydd fydd i arwain ar gydweithio efo ysbytai, timau gwaith cymdeithasol a darparwyr gofal i dreialu cyfleon i leihau'r angen am becynnau gofal sylweddol drwy uchafu'r defnydd o addasiadau, offer neu thechnegau symud a thrin

effeithiol. Bydd llwyddiant yn y maes yma yn gwella urddas a phreifatrwydd yr unigolyn tra hefyd yn rhyddhau capasiti gofal i eraill sydd yn aros.

Prosiect 3 – Sicrhau bod cefnogaeth amserol a llawn i'w gael i gefnogi pobl i allu byw adref gyda'u teuluoedd

2.2.9 Nod y prosiect yw i sicrhau cefnogaeth prydlon a rhwydd i unigolion a'u teuluoedd. Mae hynny'n cynnwys cydnabod gwerth gofalwyr di-dal a'u cefnogi'n briodol a sicrhau gofal cartref amserol ac effeithiol.

2.2.10 Mae llawer o waith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd i sicrhau mwy o adnodd asesu i werthuso anghenion cleifion yn yr ysbyty ac i gyflymu penderfyniadau gofal a rhyddhau o'r ysbyty, gydag adnodd penodol o bob tîm bellach yn gyfrifol am achosion ysbyty.

2.2.11 Yn anffodus mae'r rhaglen waith i leihau rhestrau aros gofal cartref yn parhau yn heriol a fel y gwelwch yn y data yn ail ran yr adroddiad yma, mae'r cynnydd yn y galw yn anodd i'w reoli (gweler 2.2.20). Yn ogystal, mae'r holl waith da sydd wedi mynd rhagddo i gyflymu asesiadau a rhyddhau o'r ysbyty yn gallu arwain at ragor o bobl yn cael eu hychwanegu i'r rhestr aros yn gynt. Mae gwaith yn mynd rhagddynt mewn ambell i ardal gyda Dinas Bangor bellach wedi ei ddatrys ond ardaloedd eraill yn parhau i fod angen mwy o sylw. Mae gwaith ar y gweill hefyd i adolygu'r model darparu gan fod y cytundebau darparwyr presennol ar fin dod i ben ymhen blwyddyn. Mae gwaith ymgysylltu gyda darparwyr, timau mewnol ac unigolion a theuluoedd yn mynd rhagddo, ond mae newidiadau yn cael eu gwneud i'r model yn naturiol wrth geisio canfod datrysiadau i'r heriau sy'n wynebu mewn rhai ardaloedd.

Prosiect 4 – Cydweithio gyda Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned

2.2.12 Bellach, rydym yn adnabod na fydd y gwaith i addasu trefniadau ein gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chefnogaeth yn digwydd ar y cyd gyda lechyd am resymau ymarferol, ond mae gwaith yn mynd rhagddo'n fewnol. Mae'r adran wrthi'n cadarnhau model newydd gyda staff a chynllunio'r system a'r prosesau perthnasol. Yn y pendraw, bydd gan yr adran un rhif ffôn ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol oedolion. Y nod yw i leihau dryswch a sicrhau eglurder ar bwyntiau cyswllt i'r cyhoedd, gan sicrhau eu bod yn cyrraedd y lle cywir yn gynt.

2.2.13 Rydym yn profi rhwystrau wrth geisio sefydlu cyfarfodydd Clwstwr Meddygfeydd mewn rhai ardaloedd yn Arfon, ac er gwaethaf yr ymdrechion gan dimau'r adran, nid ydym yn debygol o fedru cyflawni hwn yn llawn bellach. Rydym yn edrych fodd bynnag ar opsiynau amgen i sicrhau cydweithio agos a phriodol gyda'r meddygfeydd.

Prosiect 5 - Datblygu cyfleon hyfforddi a gwaith ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth

2.2.14 Rwy'n falch iawn o fod wedi cael y cyfle i ymweld a chanolfan Dolfeurig ar ei newydd wedd, sy'n adnodd gwbl arbennig i unigolion ag anableddau dysgu yn ardal

Meirionnydd ac ar draws y sir. Mae gwaith yn parhau i fynd rhagddo i ddatblygu'r gwasanaethau cymunedol o fewn y ganolfan. Bydd y ganolfan ar agor yn fuan iawn.

2.2.15 Mae'r prosiect cyfleon gwaith yn parhau i fynd rhagddo hefyd, a chydlynnydd newydd wedi ei phenodi i arwain y gwaith yn dilyn ymadawiad y cydlynnydd blaenorol. Mwy am y prosiect yma ym mharagraff 2.2.22.

Prosiect 6 – Llechen Lân

2.2.16 Mae adroddiad i ddiweddarau data Llechen Lân wedi'i gyflwyno i'r pwyllgor yma ym mis Gorffennaf a'r rhaglen waith yn mynd rhagddo.

Gwaith dydd i ddydd yr Adran - perfformiad a mesurau

2.2.17 Mae nifer o fesurau gan yr adran a gellir gweld y manylion llawn yn atodiad 2. Unwaith eto, byddaf yn cyfeirio isod at y rhai sy'n peri pryder neu'n destun llongyfarch yn benodol.

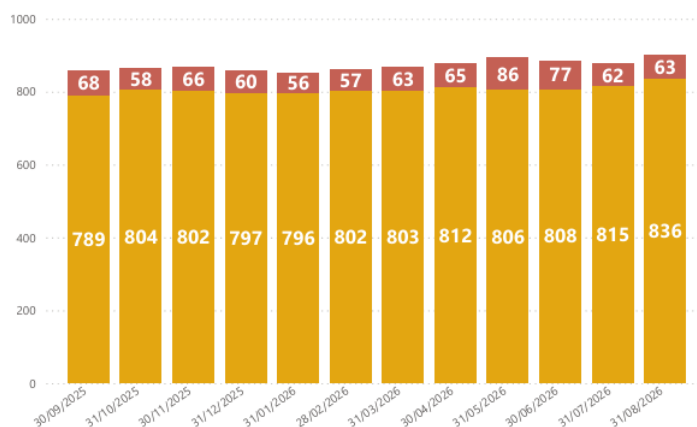
2.2.18 Ni dderbyniwyd data rhestr aros **DoLS** gan yr adran y tro hwn. Derbyniais eglurhad ein bod yn parhau i aros am ganllawiau i gadarnhau'r meini prawf newydd yn dilyn dyfarniad yr Uchel Lys, ac nad yw'n bosib yn y cyfamser i ni gadarnhau gyda sicrwydd sawl unigolyn sydd ar y rhestr aros (gan nad oes gennym eglurder ar bwy sy'n cyrraedd y meini prawf newydd). Yn y cyfamser, mae achosion yn parhau i gael eu craffu a'u trafod, ac asesiadau aml-ffactorol yn cael eu cynnal ar y cyd a'r Adran Gyfreithiol i ystyried sefyllfaoedd unigol yn erbyn y meini prawf newydd. Ystyrir yr angen am ymyrraeth brys y Llys Gwarchod yn yr interim hefyd. O safbwynt y canllawiau yr ydym yn eu disgwyl, mae'r Grŵp Penaethiaid Oedolion cenedlaethol yn pwyso'n rheolaidd ar y Llywodraeth am ganllawiau a dogfennau addas.

2.2.19 O fewn y **Gwasanaeth Pobl Hŷn, Anableddau Corfforol a Synhwyrdd** mae cynnydd wedi bod yn y nifer sy'n aros am asesiad o ganlyniad i ansefydlogrwydd staffio mewn ambell dîm. Ddiwedd Awst 2026, roedd 22 unigolyn wedi bod yn aros dros 91 diwrnod am asesiad anghenion gofal. Ers y data yma, mae penodiad wedi'i wneud i gyfro swydd therapydd dros gyfnod seondiad a phenodiad i lenwi swydd gweithiwr cymdeithasol, a disgwylir i'r gweithwyr yma gychwyn yn fuan. O ystyried yr heriau hyn, mae cyflawniad y gwasanaeth yma'n parhau yn uchel iawn gyda rhwng 120 a 150 o asesiadau y mis yn cael eu cynnal.

2.2.20 Ers i mi adrodd y tro diwethaf, mae'r adran wedi addasu ei fesurydd ar gyfer y **rhestr aros gofal cartref**. Y prif reswm am hyn yw ei fod yn anochel y bydd yn cymryd rhywfaint o amser i wneud trefniadau gyda darparwr ar gyfer pecyn gofal o'r newydd. Er mwyn gallu ystyried y darlun yn gywir felly a deall y sefyllfa go iawn, penderfynwyd y byddai'r mesurydd yn cyfri'r rheiny sydd yn aros ers dros 28 diwrnod am becyn. Ddiwedd Awst roedd 63 ar y rhestr aros, gyda 24 o'r rheiny wedi bod yn aros ers mwy na 90 diwrnod – mae'r rhan fwyaf o'r unigolion hyn yn ardaloedd Tywyn a Dyffryn Nantlle lle mae'r anawsterau wedi profi'n heriol i'w datrys ers peth amser. Gwelwn hefyd o'r ffigurau yn y graff bod cynnydd

sylweddol wedi bod yn y galw am ofal cartref a bod y Cyngor bellach yn darparu pecynnau ar gyfer 836 o unigolion ar draws y sir. Credaf ei fod yn bwysig cydnabod y cynnydd amlwg yma yn y galw wrth ystyried y rhestrau aros, ond rwyf wedi gofyn i'r adran am gyfarfod i drafod y sefyllfa gofal cartref yn gyffredinol i sicrhau mod i'n llawn ddeall beth sy'n digwydd yn y maes yma a sut mae'r ymdrechion i leihau'r defnydd o wasanaethau traddodiadol a gwneud y mwyaf o gyfleon amgen yn mynd rhagddo.

Nifer sydd ar y rhestr aros yn hirach nag 28 diwrnod (coch) a'r nifer sydd yn derbyn gofal cartref (melyn)

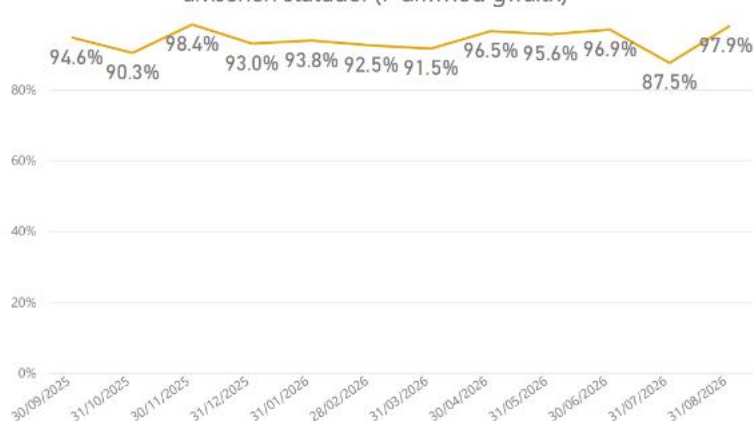

2.2.21 Roeddwn yn nodi yn y cyfarfod diwethaf mai un mater o bryder i mi ydi mai dim ond 71 (4%) o holl asesiadau'r flwyddyn diwethaf oedd yn **asesiadau gofalyddyr**. Roedd hynny'n 6 asesiad y mis ar gyfartaledd. Mae'n dda nodi felly bod 45 asesiad gofalydd wedi ei gynnal rhwng y 1af o Fehefin a'r 31ain o Awst eleni, a 40 asesiad 'ar y cyd' pellach wedi ei gyflawni (asesiad sy'n trafod anghenion yr unigolyn a'r gofalydd ar y cyd). Yn ôl data'r adran mae 2,380 o ofalwyr di-dâl yn derbyn cefnogaeth gan Cynnal Gofalwyr, ac rwyf wedi gofyn i'r adran am sgwrs bellach i gael deall yn union sut mae'r gefnogaeth yna'n edrych.

2.2.22 Yn y gwasanaeth **Anableddau Dysgu** mae'r niferoedd sy'n rhan o'r prosiect cyfleon gwaith yn parhau yn sefydlog gyda 135 unigolyn yn rhan o'r prosiect a 62 mewn gwaith cyflogedig. Mae'r gwasanaeth hwn yn ddibynnol ar arian grant ac felly'n naturiol mae'r adran yn bryderus am ddyfodol y prosiect hollbwysig yma. Rydym wedi derbyn cadarnhad gan y Llywodraeth y bydd ffynhonnell arian ar gael yn lle'r grantiau presennol, ond hyd yma nid ydym wedi derbyn unrhyw fanylion i'n galluogi i ddeall a fydd y ffynhonnell hwnnw yn gyffelyb ac yn agored i'r un amodau a'r grantiau presennol. Rydym yn cydweithio'n rhanbarthol hefyd ar sicrhau cynnaladwyedd i'r gwasanaeth yma'n fwy parhaol.

2.2.23 Yn fy adroddiad diwethaf, roeddwn yn nodi ein bod wedi gweld lleihad yng ngallu'r adran i gwblhau **ymholiadau amddiffyn oedolion** o fewn yr amserlen statudol o 7 diwrnod. Roedd hyn o ganlyniad i sawl peth, gan gynnwys colli adnodd yn y tîm a chymhlethdod achosion yn cynyddu'n gyson, gyda chynnal trafodaethau am achosion cymhleth gyda'r holl rhanddeiliaid perthnasol o fewn 7 diwrnod yn her. Nodais hefyd

Canran ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn yr amserlen statudol (7 diwrnod gwaith)

bod Swyddog Diogelu newydd wedi ei benodi i gychwyn ym mis Gorffennaf, ond yn anffodus mae prosesau cadarnhau DBS yn anarferol o araf ar hyn o bryd ac felly rydym wedi profi oedi wrth gadarnhau dyddiad cychwyn. Fodd bynnag, gallwn gadarnhau bellach fod y swyddog newydd yn cychwyn yn ei swydd ym mis Rhagfyr. Mewn cyfnodau o ddiffyg staffio yn y tîm diogelu, mae'r timau gwaith cymdeithasol yn parhau i gefnogi efo'r gwaith o ymchwilio i'r cyfeiriadau, ac maent oll i'w llongyfarch am eu gallu i gwblhau 98% o'r ymholiadau o fewn 7 diwrnod. Fodd bynnag, mae'r timau hyn yr un rhai a sy'n ceisio ymateb i geisiadau cynyddol am asesiadau a threfnu gofal mewn sefyllfa o ddiffyg darpariaeth ac felly yn naturiol gall gwaith diogelu ychwanegol gael effaith ar eu gallu i gyflawni eu gwaith ddydd i ddydd.

2.2.24 O safbwynt ein **cartrefi preswyl mewnol**, mae'r cyfradd gwelyau wedi lleihau ychydig yn dilyn gosod embargo ar fynediadau newydd i un cartref o ganlyniad i ymchwiliad o dan y drefn pryderon cynyddol. Mae grŵp proffesiynol wedi ei sefydlu i oruchwyllo'r gweithredu ac mae'r embargo bellach wedi ei godi, ond y drefn pryderon cynyddol yn parhau i sicrhau ein bod yn gwbl fodlon gyda'r cynnydd.

Sefyllfa Gyllidol

2.2.25 Cynhaliwyd adolygiad cyllidol mis Awst 2026, sydd yn rhagamcan y bydd diffyg cyllidebol yr adran yn £2.3m erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Mae'r rhan fwyaf o'r diffyg hwn yn eistedd o fewn cyllideb y gwasanaeth pobl hŷn ac anabledd corff ac yn brawf o'r diffyg adnoddau digonol sydd ar gael i'r adran ymateb i'r galw am ofal ymysg poblogaeth sy'n heneiddio.

2.2.26 Mae diffyg sylweddol o fewn y gwasanaethau darparu hefyd fel yr wyf wedi adrodd o'r blaen. Y tro diwethaf i mi adrodd roedd y gwasanaeth yma'n gyfrifol am £1m o'r pwysau adrannol, yn bennaf ar orwariant staff a defnydd o staff asiantaeth o fewn gofal preswyl. Rwy'n falch o nodi fod yr adran wedi comisiynu darn o waith gan arbenigwr i fynd o amgylch ein cartrefi preswyl yn edrych ar ein staffio, rotas ayb, ac i roi cyngor ar y lefelau staffio angenrheidiol i gynnal y gwasanaeth yn effeithlon.

2.2.27 Darparwyd cyllideb ychwanegol i'r adran ar gyfer 2026-27 i geisio delio a'r pwysau oedd yn parhau ar yr ochr breswyl o'r gwasanaeth lechyd Meddwl. Yn dilyn yr adolygiad ym mis Awst, mae'r gwasanaeth yma ar y trywydd iawn i fedru gweithredu o fewn eu cyllideb eleni sy'n galonogol.

2.2.28 Mae'r gorwariant a ragwelir yn adlewyrchu'r galw cynyddol am wasanaethau oedolion a phoblogaeth sy'n heneiddio, yn hytrach na mater y gellir ei ddatrys drwy fesurau tymor byr. Er bod yr Adran yn adolygu meysydd megis gofal preswyl a'r model gofal cartref er mwyn sicrhau gwasanaethau mwy cynaliadwy yn y dyfodol, bydd y gwaith hwn yn cymryd amser i ddwyn ffrwyth. Yn y cyfamser, mae'n rhaid i'r Adran barhau i ddarparu gofal a chymorth priodol i'r unigolion sydd ei angen.

2.3 Archwiliadau Allanol

2.3.1 Fel Aelod Cabinet, rwy'n croesawu archwiliadau i'r adran gan eu bod yn darparu adborth i ni ar sut y mae'r adran yn cyflawni ei dyletswyddau ac yn rhan hollbwysig o sicrhau ansawdd darpariaethau gofal. Ni fu'r adran yn destun i archwiliadau allanol ar lefel adran yn ystod misoedd cyntaf 2026-27, ond rydym wedi derbyn archwiliad gan Arolygaeth Gofal Cymru i sawl lleoliad gofal yn ystod y cyfnod.

2.3.2 Derbyniodd cartref anableddau dysgu Caernarfon, Y Frondeg, archwiliad ddechrau'r haf, ac rwy'n falch iawn o nodi eu bod wedi derbyn sgor 'Ardderchog' yn y tri allan o'r 4 maes dan sylw (Llesiant, Gofal a Chefnogaeth, ac Arweinyddiaeth a Rheolaeth). Mae'n galonogol tu hwnt i weld canlyniad o'r fath ac mae'n bleser gweld y gwaith da yn cael cydnabyddiaeth.

2.3.3 Mae nifer o'n cartrefi pobl hyn ac anabledd corff hefyd wedi derbyn archwiliadau. Cynhaliwyd archwiliadau yn Hafod Mawddach (y Bermo), Llys Cadfan (Tywyn) a Cefn Rodyn (Dolgellau) yn ystod tymor yr hydref, ac yn gynharach eleni cynhaliwyd archwiliadau ym Mhlas y Don (Pwllheli), Bryn Blodau (Ffestiniog), Plas Hafan (Nefyn), Plas Pengwaith (Llanberis) a Phlas Hedd (Bangor). Mae'n braf adrodd fod canlyniadau'r archwiliadau yn gadarnhaol a, lle bo hynny'n berthnasol, wedi dangos cynnydd mewn meysydd oedd wedi eu hadnabod mewn archwiliadau blaenorol i fod angen sylw.

3. Ymgynghori

Mae'r adroddiad wedi'i greu yn seiliedig ar wybodaeth a chynnwys cyfarfod diweddaraf i herio a chefnogi perfformiad yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant, gyda'r Cyfarwyddwr, y Pennaeth Adran, Penaethiaid Cynorthwyol a finau yn bresennol yn y cyfarfod hwn.

Atodiadau

Atodiad 1: Adroddiadau cynnydd cerrig milltir prosiectau Cynllun y Cyngor

Atodiad 2: Mesuryddion Perfformiad yr Adran